

MANDER: LANGS WATERMOLENS & ES

ROUTE 3,1 km

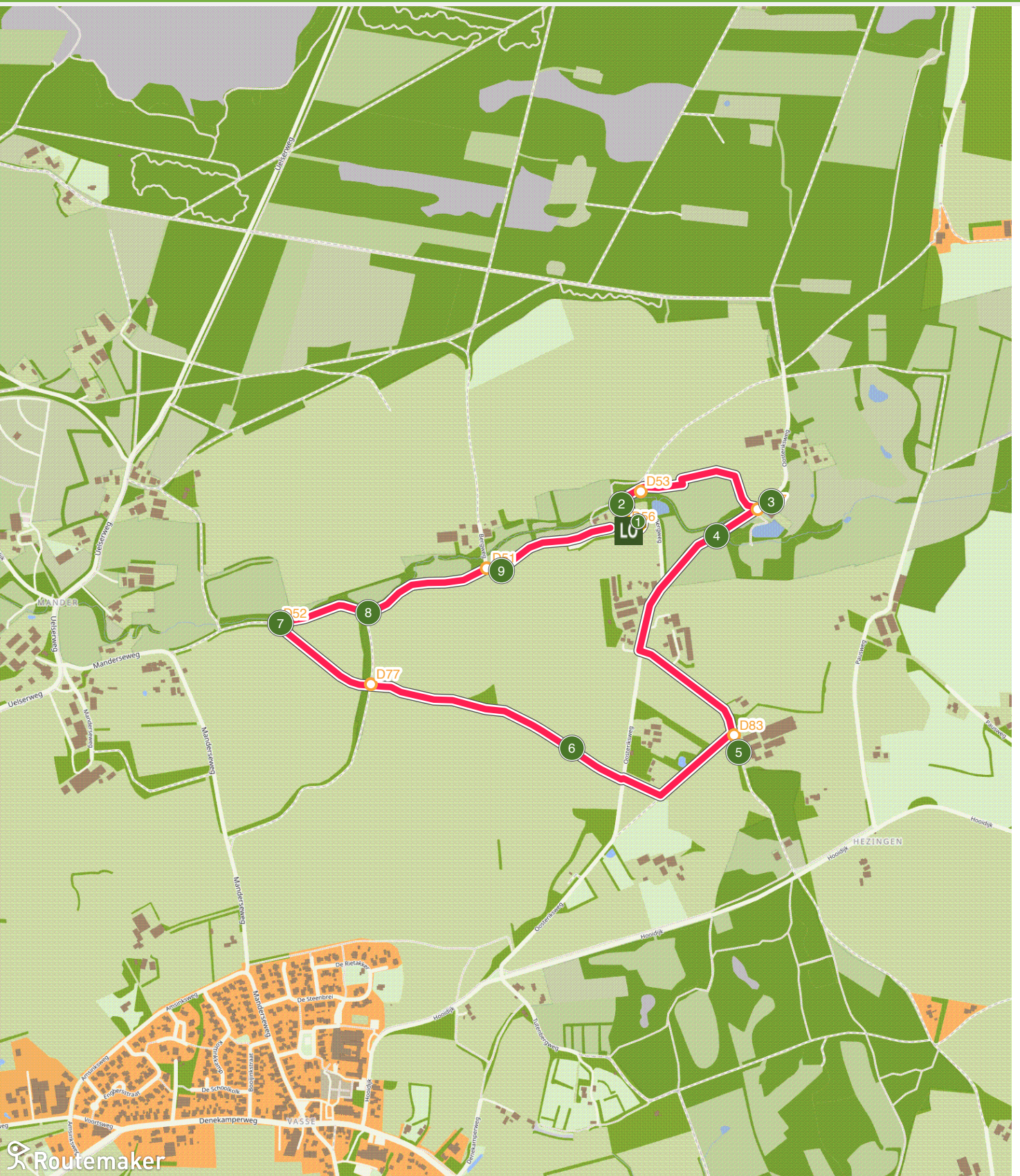
Een korte, maar prachtige wandeling langs watermolens en over de Twentse es.

Route gemaakt door Landschap Overijssel en gecontroleerd door routevrijwilliger Ab Bent.

20
24

Mander: langs watermolens & es

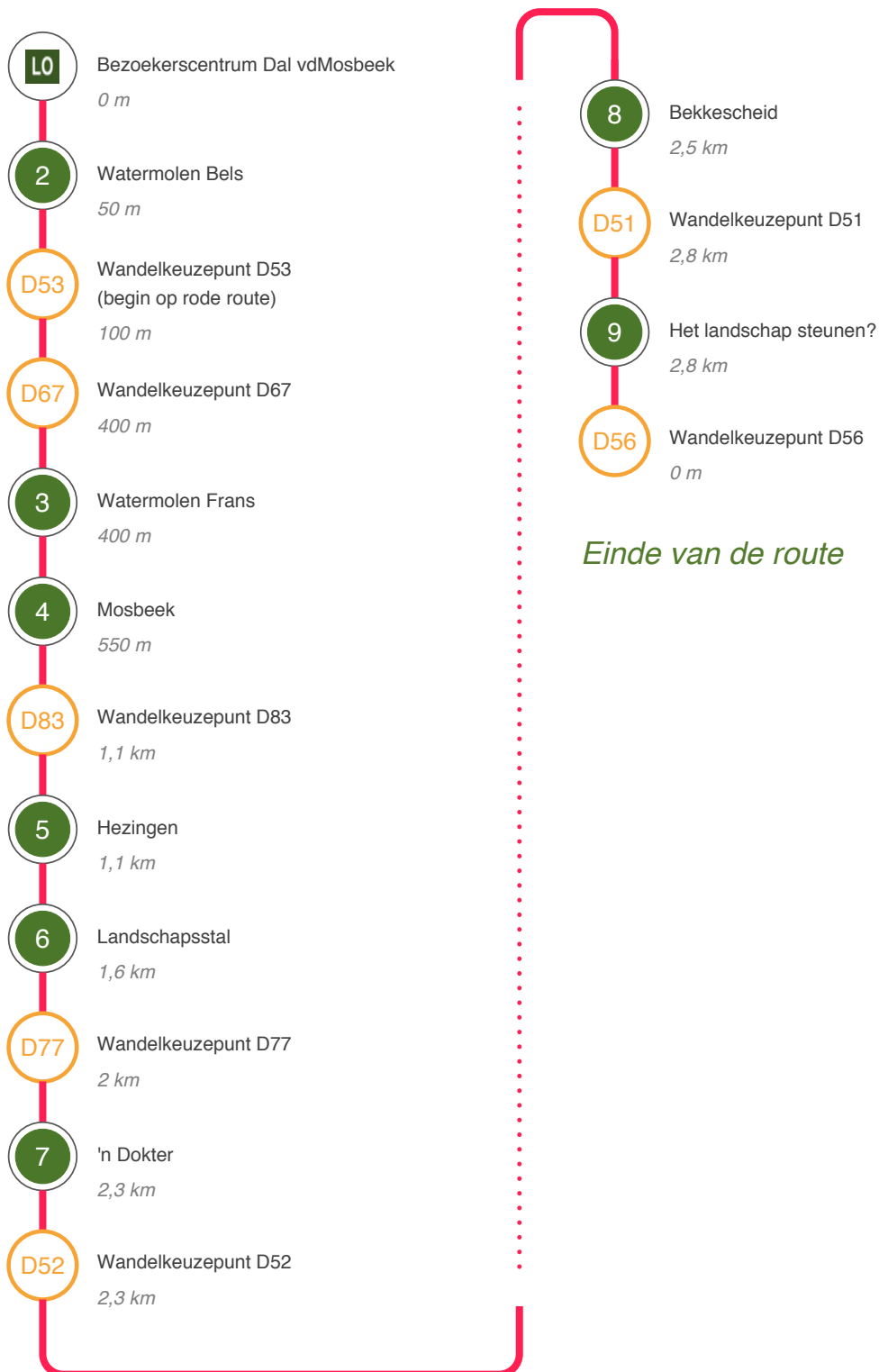

Mander: langs watermolens & es

Hoe kom ik bij het startpunt?

Startpunt: bezoekerscentrum IJs en Es, Bergweg 9, 7663 TB Mander. De route volgt een gemarkeerd pad met rode pijltjes. Parkeergelegenheid aanwezig.

Mander: langs watermolens & es

3,1 km

Bezoekerscentrum Dal vdMosbeek

Bezoekerscentrum

Welkom in het Bezoekerscentrum Dal van de Mosbeek! Het bestaat uit Infocentrum IJs & Es, Watermolen Bels en Watermolen Frans. In het onbemande Infocentrum IJs & Es wordt het verhaal van Noordoost-Twente op beeldende wijze verteld. Het heeft dezelfde openingstijden als Restaurant Watermolen Bels.

Kracht van het ijs

Na de IJstijd stuwde het ijs de grondlagen in Twente met enorme kracht voor zich uit. De vorm van infocentrum IJs & Es verbeeldt de kracht van het ijs. Binnen vind je informatie over het ontstaan en de vroege bewoning van dit deel van Twente, een gebied waar veel prehistorische vondsten zijn gedaan.

Watermolens

Afwisselend in Watermolens Bels en Frans geven de molenaars op zondagmiddag maaldemonstraties. Ook erg leuk voor kinderen. Als Watermolen Frans open is, kun je de expositie over de geschiedenis van de molen en het molenaarsleven bekijken.

Bijzondere natuur

Natuurgebied Dal van de Mosbeek is een beschermd Natura2000-gebied. De grond bestaat uit keileem en dekzand waardoor bronnen met kalkrijk grondwater ontstaan zodat er bijzondere planten groeien. Om het bronnenlandschap te behouden, neemt Landschap Overijssel maatregelen om verdroging tegen te gaan.

<https://www.landschapoverijssel.nl/gebieden/bezoekerscentrum-dal-van-de-mosbeek>
(Bezoek Dal van de Mosbeek)

<https://www.landschapoverijssel.nl> (Routes Landschap Overijssel)

Watermolen Bels

Watermolen Bels

Hier stonden ooit 2 watermolens. In 1725 werd een papiermolen gebouwd op de oever waar nu het restaurant staat. Deze maakte deel uit van een florerende papierindustrie waarbij ze uit lompen papier maakten. Toen de papiermakerij steeds minder opbracht, is de molen in 1860 omgebouwd tot korenmolen.

Chicoreimolen

In 1845 kwam een chicoreimolen op de andere oever. Chicoreiwortels werden gemalen en gebrand om er koffie van te zetten. Chicoreikoffie was toen populair voor mensen voor wie echte koffie te duur was.

Theeschenkerij

In 1916 kocht Jannes Bels, paardenhandelaar uit Vasse, het molencomplex en werd ook de chicoreimolen een korenmolen. Sinds 1958 is Landschap Overijssel eigenaar. Na een grondige restauratie startte de familie Bels in 1962 Theeschenkerij Watermolen Bels, nu uitgegroeid tot volwaardig restaurant.

Maaldemonstraties

Op zondagmiddag geven molenaars maaldemonstraties, afwisselend bij Watermolen Bels en Frans.

Watermolen Frans

Watermolen Frans

Begin 1700 is op deze plek een papiermolen gebouwd. In 1870 verbouwde molenaar Frans hem tot korenmolen en bakkerij. Het molenaarsgezin woonde in de boerderij naast de molen. Als de molen open is, kun je het verhaal over het molenaarsleven ontdekken.

Beernsgeert

De laatste beroepsmolenaar Gerard Frans ('Beernsgeert') had samen met Marie een groot gezin met 10 kinderen. Gerard was ook boer. Hij had koeien en paarden en verbouwde graan, aardappels, bieten en knollen voor het vee.

Bedrijvige molenaar

Met een dubbele baan had Beernsgeert een druk leven. Daarom sloot hij allerlei apparaten op het waterrad aan: een karnmolen, cirkelzaag, wasmachine, slijpsteen, en nog veel meer...

Maaldemonstraties

Vrijwillige molenaars geven op zondag maaldemonstraties, afwisselend bij Frans of Bels. Regelmatig zijn er ook andere leuke activiteiten voor jong en oud bij de molen. Kijk hiervoor op de website van Landschap Overijssel:

<https://www.landschapoverijssel.nl/activiteiten> (Activiteiten)

Mosbeek

Dal van de Mosbeek

In het Dal van de Mosbeek liggen meerdere bronnen. Het is een nat gebied. Dat komt doordat de bodem uit keileem bestaat, een mengsel van keien, leem, zand en grind. Keileem is slecht doorlatend voor (regen)water. Het Dal van de Mosbeek is een zeer waardevol natuurgebied.

Gele kwikstaart

Met wat geluk kun je de grote gele kwikstaart zien. Deze opvallende knalgele vogel eet graag insecten langs de beek.

Dotterbloem

In het voorjaar bloeien hier de opvallende dotterbloemen met hun prachtige gele schoteltjes. Langs de houtwallen vind je bosanemonen die witte tapijtjes vormen. In dezelfde periode begint ook het goudveil te bloeien.

Goudveil

Goudveil is een zeldzame plant. Het groeit langs natte beekoevers en zompige bronbossen. Plantenkenners knielen er graag voor neer, want in Nederland is het een zeldzaamheid. Daar waar het groeit, kan het flinke oppervlakten bedekken.

Hezingen

Erve Scholte, Schaapskooi

Een bijzonder gebouw in Hezingen is de schaapskooi van Erve Scholte. Het is een monument, een vakwerkgebouw met baksteen en leem. De topgevel is met stro bekleed.

Uitzicht

Het uitzicht dat je in dit deel van de wandeling hebt, is kenmerkend voor het Dal van de Mosbeek. Een prachtig beeld van Michiel Pothoff verscheen in het boek *De Landschappen van Overijssel*.

6

Landschapstal

Paarden en pony's

Hier zie je paarden in de wei. En dat is best bijzonder, want het zijn paarden uit het rusthuis. Jaren geleden had de familie op deze plek een intensieve varkenshouderij, nu vinden bejaarde paarden en pony's er een fijne plek met goede verzorging. De stal werkt met respect voor natuur en landschap.

7

'n Dokter

'n Dokter

Lang geleden, zo rond het jaar 1700 kwam 'n Dokter hier in de buurt wonen. 'n Dokter kwam helemaal uit het Duitse Kloppenburg, maar hij leidde al jaren een zwervend bestaan. Uiteindelijk is hij in Mander neergestreken omdat aan de Mosbeek de perfecte kruiden groeiden die hij nodig had.

Papieren

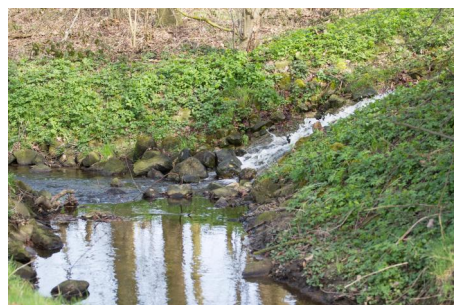
'n Dokter was een kwakzalver en had de nodige papieren van homeopathische arts niet. Vandaar dat 'n Dokter in de gevangenis belandde. Helemaal in Zwolle. Hoe het verder met hem afliep weten we niet, maar nog steeds kennen we hier 'n Dokter. Voor elk kwaaltje had hij een middeltje.

8

Bekkescheid

Bekkescheid

'Bekkescheid' is Twents voor 'beekscheiding'. Hier werd ooit een kunstmatige beek gegraven die de droge delen van de marke Mander van water moest voorzien. Het Bekkescheid werd voor het eerst genoemd in 1643 in oude Markeboeken.

Ruzie

Sinds die tijd was het een voortdurende bron van ruzie over welke boer hoe vaak en hoe lang zijn grond mocht bevroeden. Van de gegraven beekloop zie je nu niets meer terug. Van het oude waterverdeelpunt is alleen een zandstenen fundering over en je ziet nog een gemetseld muurtje.

Het landschap steunen?

Landschap Overijssel

Je bent hier te gast op terrein van Landschap Overijssel. Al 90 jaar beschermen, beheren en ontwikkelen wij natuur & landschap met kwaliteit voor mens, plant en dier zodat het er goed leven is.

Help mee!

Help mee bij de bescherming en ontwikkeling van het landschap in Overijssel, zodat je kunt blijven genieten van dit mooie,

afwisselende Twentse landschap! Je bent al donateur vanaf €25,- per jaar.

<https://landschapoverijssel.nl/help-mee/ik-word-donateur> (Gift doen of donateur worden?)

Voor donaties verwijzen we u graag door naar onze website.